

DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA

OTVORENOST LOKALNIH SAMOUPRAVA U BIH

Principi otvorenosti i primjeri dobre prakse

Samir Avdić

Sarajevo, septembar 2020.

Samo one zajednice u kojima su građani kvalitetno informisani i aktivno uključeni u procese donošenja odluka mogu se smatrati otvorenim i demokratskim ljudskim zajednicama.

Da bi se postigla otvorenost u bosanskohercegovačkim lokalnim samoupravama, progresivni političari treba da najprije "osvijeste" šta otvorenost kao takva uopšte znači, zatim moraju poznavati zakonski okvir kao ambijent za njeno ostvarenje, dijagnosticirati trenutno stanje koje se mora mijenjati, upoznati primjere dobre prakse i shvatiti preporuke kao alate za sopstveni doprinos demokratizaciji društva.

DEMOKRATIJA I LJUDSKA PRAVA

OTVORENOST LOKALNIH SAMOUPRAVA U BIH

Principi otvorenosti i primjeri dobre prakse

Samir Avdić

Sarajevo, septembar 2020.

U partnerstvu sa:

Sadržaj

1.	UVOD.....	4
2.	PRAVNI OKVIR ZA OSTVARENJE OTVORENOSTI U LOKALNIM SAMOUPRAVAMA.....	5
3.	OTVORENOST U LOKALNIM SAMOUPRAVAMA.....	7
4.	OTVORENOST U LOKALNIM SAMOUPRAVAMA U BIH.....	9
5.	TRANSPARENTNOST U GLAVNIM GRADOVIMA EVROPE.....	11
6.	POZITIVAN PRIMJER IZ GRADA RIJEKE – „BUDI (OTVOREN) KAO RIJEKA!“.....	12
7.	PREPORUKE.....	14

1.

UVOD

Prema entitetskim zakonima lokalna samouprava podrazumijeva pravo i osposobljenost jedinica lokalne samouprave da, u granicama zakona, regulišu i upravljaju određenim javnim poslovima na osnovu vlastite odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva. Lokalna samouprava se organizuje i ostvaruje u opštinama i gradovima kao jedinicama lokalne samouprave, a izvršavaju je organi jedinice lokalne samouprave i građani, u skladu s ustavom i zakonom te statutom jedinice lokalne samouprave.

Znači – izvršavaju je i građani.

Samoupravljanje je, ustvari, pravo i sposobnost građana da donose odluke i upravljaju značajnim dijelom javnih poslova, njihovo pravo da na određen način ograniče vlast države. Oni to pravo ostvaruju *posredno*, preko izabраниh predstavnika biranih na tajnim izborima na lokalnom nivou, ili *neposredno*, kroz mehanizme predviđene ustavima, zakonima i statutom lokalne samouprave. To je zaista jedan od osnovnih uslova za postojanje demokratije i pravne države. Država, s druge strane, ima ustavnu obavezu da obezbijedi te mehanizme i dopusti građanima da joj, na određen način, ograniče vlast.

Lokalne samouprave u kojima je ostvaren takav odnos građana i države ocjenjuju se kao "otvorene lokalne samouprave", dok se u praksi pojavljuje različit stepen ovaploćenja toga demokratskog ideala.

Kroz razvoj demokratije formirali su se, i još uvijek se razvijaju, različiti indikatori na osnovu kojih je moguće mjeriti otvorenost pojedinačne lokalne samouprave, te samim tim i ocijeniti da i pored deklarativnog opredjeljenja "demokratskog svijeta" za otvorenost kao sopstveni "condition sine qua non", ona nigdje nije postignuta u cijelosti, a u najvećem broju slučajeva, posebno u "mladim demokratijama", postignuta je u nezadovoljavajućem stepenu. To je svojevršno otuđenje države od demokratije, odnosno od samih građana.

Bosna i Hercegovina se u tom kontekstu može nazvati "mladom demokratijom" i pred njom se nalazi zadatak vlastite demokratizacije, prije svega kroz demokratizaciju lokalnih samouprava i njihovu veću otvorenost prema građanima. Zadatak ove javne politike jeste da osvijesti tu potrebu i preporuči mehanizme kojima će izabrani predstavnici građana učiniti svoje lokalne samouprave otvorenijima.

2.

PRAVNI OKVIR ZA OSTVARENJE OTVORENOSTI U LOKALNIM SAMOUPRAVAMA

Ustav Bosne i Hercegovine inspirisan je i međunarodnim dokumentima usvojenim u namjeri veće demokratizacije društva, poput *Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima* ili *Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima*, *Konvencije Ujedinjenih naroda o borbi protiv korupcije*, ili npr. *Konvencije Vijeća Evrope o pristupu službenim dokumentima*, a u kojima se naglašava neophodnost da se političke odluke, kada god je to moguće, donose na onom nivou vlasti koji je bliži građanima – sve iz razloga da bi što veći broj građana imao mogućnost da utiče na procese donošenja odluka. Inače, član 19. *Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima* precizira da „svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; a u to pravo spada pravo na mišljenje bez miješanja i pravo na traženje, primanje i davanje informacija i ideja kroz bilo koji medij bez obzira na granice“. Prema Ustavu BiH, nadležnost za pitanja lokalne samouprave s državnog je „spuštena“ na entitetski nivo, dok je u slučaju entiteta Federacije BiH ta nadležnost podijeljena između entitetskoga i kantonalnog nivoa vlasti, a regulisana entitetskim i kantonalnim ustavima i zakonima.

Ustav entiteta Republike Srpske pretpostavlja pravo građana da učestvuju u obavljanju javnih poslova, a u skladu s *Međunarodnim paktom o civilnim i političkim pravima* prema kojem „ljudska prava i slobode, jednakost pred zakonom, samostalnost i jednak položaj preduzeća i drugih organizacija, ustavni položaj i prava jedinica lokalne samouprave osnova su i mjera ovlaštenja i odgovornosti republičkih organa“.

Prema Ustavu Federacije BiH svi građani uživaju politička prava: da učestvuju u javnim poslovima, da imaju jednak pristup javnim službama, da biraju i budu birani. (Dajana Bakić, *Građanska inicijativa – Neposredno učešće građanki i građana u demokratskom razvoju lokalnih zajednica*)

Otvorenost lokalnih samouprava u BiH, kao uslov za postojanje demokratije, namjerava se postići i kroz različite entitetske zakone, poput: *Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine*, *Zakona o lokalnoj samoupravi u Republici Srpskoj*, *Zakona o slobodnom pristupu informacijama BiH*, *Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja u RS-u*, *Zakona o slobodi*

pristupa informacijama u FBiH, *Zakona o budžetima u FBiH*, *Zakona o budžetskom sistemu RS-a*, zatim u FBiH kroz različite kantonalne zakone o budžetu, zakone o njegovom izvršenju itd. Kada je u pitanju Federacija BiH, iako zbog presuda Ustavnog suda BiH, ali i zbog usklađivanja sa *Zakonom o principima lokalne samouprave Federacije BiH* i *Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi*, postoji obaveza usvajanja kantonalnih zakona o lokalnim samoupravama – taj proces ide veoma otežano, prvenstveno zbog neslaganja između kantona i opština (lokalnih samouprava) kada je u pitanju raspodjela javnih prihoda te nadležnosti nad zajedničkom komunalnom infrastrukturu – prije svega javnog prijevoza, vodovoda, kanalizacije i grijanja, ali i zbog brojnih drugih važnih pitanja kao što su odvoz smeća, parking, osnovno obrazovanje itd. (Skupština KS: Usvojen *Nacrt zakona o lokalnoj samoupravi KS*)

Zakon o principima lokalne samouprave u FBiH predviđa postizanje veće javnosti rada i učešća građana u procesu odlučivanja kroz dva poglavlja:

1. *Poglavlje VIII* – u kojem se nastoji “osigurati, razvijati i jačati javnost rada kao preduvjet efektivnog političkog nadzora i garancije da će organi jedinice lokalne samouprave provoditi svoje dužnosti u interesu lokalne zajednice“, kroz članove koji određuju: ko i pod kojim uslovima može prisustvovati sjednicama vijeća; na koji način će se vršiti informisanje i obavještanje o obavljanju poslova jedinica lokalne samouprave; ko će podnositi godišnje izvještaje u kojima će se uporediti postignuti rezultati s planiranim programskim ciljevima; ko je ovlašten i lično odgovoran za pravovremeno davanje odgovarajućih informacija, kao i sankcije za teže povrede službene dužnosti u tom kontekstu; ko može odlučiti da se u postupku pripreme i donošenja opšteg akta objavi njegov tekst u svim fazama donošenja, putem sredstava javnog informisanja, kao i odrediti rok za podnošenje pisanih primjedbi na odnosni tekst opšteg akta itd.

2. *Poglavlje IX* – u kojem se nastoji omogućiti neposredno učešće građana u procesu donošenja odluka u lokalnoj samoupravi, kroz preciznije određivanje mehanizama poput referenduma, mjesnog zbora građana i drugih oblika

neposrednog izjašnjavanja u skladu s pozitivnim zakonima, zatim način podnošenja prijedloga kroz građanske i inicijative udruženja građana, nevladinih organizacija itd.; način podnošenja pritužbi na rad organa jedinice lokalne samouprave ili nepravilan odnos zaposlenih u njenim tijelima kada im se obraćaju radi ostvarivanja svojih prava i interesa ili izvršavanja svojih građanskih dužnosti i sl.

sa zakonima države.” (Dajana Bakić, Građanska inicijativa – *Neposredno učešće građanki i građana u demokratskom razvoju lokalnih zajednica*)

Zakon o lokalnoj samoupravi u RS-u u Poglavlju VIII predviđa da javnost rada jedinice lokalne samouprave treba da obezbijede opštinski organi “redovnim davanjem informacija sredstvima javnog informisanja, redovnim održavanjem konferencija za štampu, redovnim objavljivanjem podataka o broju zaposlenih u administrativnoj službi po kategoriji osoblja, obezbjeđivanjem uslova za neometano informisanje javnosti o izvršavanju poslova iz svoje nadležnosti, i o svim promjenama organizacije, djelokruga poslova, rasporeda radnog vremena i drugim promjenama u organizaciji i radu administrativne službe”.

Objavljivanje određenih izvještaja može biti uskraćeno samo ako je propisano zakonom, o čemu odlučuje skupština opštine. U ovom poglavlju definisane su i druge odredbe u cilju postizanja veće javnosti, poput one o prisustvu sjednicama, o podnošenju prigovora i pritužbi, o davanju informacija značajnih za lokalnu samoupravu, o označavanju službenih objekata i prostorija itd. Ovaj zakon u *Poglavlju X* preciznije određuje mehanizme neposrednog učešća građana u procesu donošenja odluka poput: referendum, zbora građana, građanske inicijative, mjesne zajednice, satova građana u skupštinama i drugih oblika učešća koji su u skladu sa zakonom. U ovom poglavlju navode se akti i odluke u kojima su građani posebno pozvani da neposredno učestvuju, te ko i na koji način pokreće mehanizme neposrednog učešća građana.

Zanimljivo je da je Bosna i Hercegovina prva država na zapadnom Balkanu koja je usvojila *Zakon o slobodnom pristupu informacijama*, kojim je ustanovljeno da informacije pod kontrolom javnog organa predstavljaju javno dobro. Zakon ističe kao cilj promociju veće transparentnosti javnih organa, ali ne propisuje obavezu proaktivnog objavljivanja informacija već se ograničava na pravo građana da dobiju informacije čije davanje nije protivno zakonu. Time se, ipak, ne promovise veća transparentnost jer informacije, osim potražiocu, ostaju nepoznate javnosti.

“Značajan dokument, koji nije pravno obvezujući za zemlje članice Vijeća Evrope, ali predstavlja standarde koje bi članice svakako trebale poštovati, jeste *Preporuka 113* (2002.) o odnosima između javnosti, lokalne skupštine i izvršne vlasti u lokalnoj demokratiji Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope. Principi u dodatku *Preporuke* ukazuju na to da se predstavnička demokratija treba odvijati zajedno s neposrednom demokratijom i da treba jačati odnos između lokalnih vlasti, izabranih predstavnika i javnosti – uključivanjem građana u različita savjetodavna radna tijela, putem informisanja javnosti i javnosti rada lokalnih vlasti, uključujući i javnost sjednice lokalne skupštine, kroz mogućnost građana da upute pitanja i da se konsultuju s lokalnim zvaničnicima, te pravo na pristup administrativnim dokumentima u skladu

3.

OTVORENOST U LOKALNIM SAMOUPRAVAMA

Otvorenost jedinica lokalnih samouprava prema građanima i društvu mjeri se na osnovu četiri principa, a to su: *transparentnost, pristupačnost, integritet i učinkovitost*. Veoma je važno da građani znaju da politika otvorenosti mora biti politika svih jedinica lokalnih samouprava i da mora biti jasno definisana, kao i bilo koja druga značajna politika, a ne rezultat eventualnog raspoloženja aktuelne vlasti. Otvorenost u lokalnoj samoupravi nije poklon, ona mora biti, barem kada je u pitanju "demokratski svijet", imperativ s jasnim pravnim utemeljenjem u različitim međunarodnim dokumentima.

"Otvorenost je ključni uslov demokratije jer omogućava građanima da dobiju informacije i znanje potrebno za ravnopravno učestvovanje u političkom životu, efektivno donošenje odluka i držanje institucija odgovornim za politike koje provode. Institucije diljem svijeta preduzimaju konkretne akcije u cilju povećanja svoje transparentnosti i odgovornosti prema građanima." (Aščerić, Josifovska, *Otvorenost lokalnih samouprava u BiH – Preporuke za unapređenje stanja*)

Naravno, svaka lokalna samouprava ima svoje specifičnosti, teškoće i prednosti, ali pristup politici otvorenosti ipak se bazira na univerzalnim demokratskim principima manje-više provedivim u svakoj od samouprava, pa se, kada je Bosna i Hercegovina u pitanju, može djelovati putem jedinstvene zajedničke platforme za unapređenje stanja.

S obzirom na to da su upravo jedinice lokalne samouprave institucije u kojima građani ostvaruju najveći broj svojih prava, ključno je da se koristi princip supsidijarnosti, tj. da se donošenje odluka najviše primakne građanima najbližem nivou vlasti, odnosno da se reforme provode najprije na lokalnom nivou, da bi se nakon toga provodile i na višim nivoima vlasti.

Vratimo se na četiri generalna principa otvorenosti u lokalnim samoupravama:

Transparentnost je jedan od najčešće spominjanih pojmova u vremenu "demokratizacije društva". Usudit ćemo se da u prenesenom smislu i samo za potrebe sljedeće poente poredimo transparentnost s religijom – u društvu u kojem svi deklarativno podržavaju transparentnost i u kojem se većina ljudi izjašnjava religioznima, ipak je previše korupcije i zatvorenosti, baš kao i ponašanja koja nisu svojstvena

uistinu religioznim ljudima. Transparentnost nije obična "providnost", već je osnovni princip na kojem se zasniva otvorenost u lokalnim samoupravama, ali bez zadovoljenja ostalih principa on sam po sebi ne znači otvorenost. Svakako, podrazumijeva konkretna i mjerljiva postignuća. Poistovjećivanje transparentnosti i otvorenosti jedna je od čestih grešaka i zato je veoma važno da predstavnici u opštinskim i gradskim vijećima budu upoznati s konkretnim indikatorima svakoga od četiri principa otvorenosti u lokalnim samoupravama. Princip transparentnosti podrazumijeva da su u jedinici lokalne samouprave građanima dostupne sve značajne informacije, pa je tako npr. budžet, kao jedan od najvažnijih dokumenata koji se donosi na godišnjem nivou, građanima dostupan u razumljivoj formi, na vrijeme i kroz sve faze usvajanja – odnosno najprije kao nacrt, a zatim i kao prijedlog nastao nakon javnih konsultacija s građanima i ostalim zainteresovanim subjektima, te na kraju kao usvojeni dokument. "Budžet za građane", kolokvijalni je naziv za dokument je koji je prilagođen saznavnim mogućnostima većine građana u lokalnoj samoupravi, koji je jasan i većini razumljiv, koji je i narativan i za bolje razumijevanje većine potpomognut pripadajućim grafičkim objašnjenjima. Na takav način dostupan i lako razumljiv "budžet za građane" predstavlja konkretan alat za postizanje veće transparentnosti u lokalnim samoupravama.

Dalje, za transparentnost u lokalnim samoupravama je veoma bitno da su dostupne sve organizacione informacije te da je cijeli proces javnih nabavki u svakom trenutku dostupan i razumljiv javnosti.

Kada su u pitanju imena, podaci i informacije o pozicijama i funkcijama državnih službenika, eventualno o njihovim primanjima, te biografije načelnika i gradonačelnika, eventualno o njihovoj imovini, entitetski zakoni o lokalnoj samoupravi različito regulišu obavezu javnog objavljivanja, ali je ona svakako jedan od preduslova za postizanje zadovoljavajuće transparentnosti.

Kada se radi o javnim nabavkama, transparentnost bi bila zadovoljena kada bi bili objavljivani planovi nabavki, javni pozivi i odluke, kao i ugovori, a isto se odnosi i na planove izdavanja koncesionih dobara te javne pozive, odluke i ugovore u vezi s tim.

Transparentnost podrazumijeva i javnost informacija o održanim sjednicama kolegija i opštinskih / gradskih vijeća, prenos sjednica uživo zahvaljujući novim tehnologijama, te javnost godišnjih programa, strategija, različitih izvještaja, spiskova pomoći ili stipendija i sličnih dokumenata. Svi ti dokumenti bi, prema međunarodnom standardu, trebali biti dostupni u "open data" formatu.

Doktrina otvorenog upravljanja u lokalnim samoupravama bazirana je na ideji da se upravljanje odvija na građanima vidljiv način, uz veliki stepen pristupačnosti a u skladu s načelima partnerstva i suodgovornosti vlasti i građana. Temelj za takvo upravljanje, za ostvarenje individualnih prava i funkcionisanje demokratskih političkih procesa uopšte, upravo je transparentnost. Osnovna razlika između transparentnosti i otvorenosti, koje inače samo kumulativnom primjenom mogu obezbijediti ostvarenje punog potencijala dobrog upravljanja u lokalnoj samoupravi, jeste u smjeru komunikacije, karakteru informacije i instrumentima kojima se ostvaruju. Otvorenost može postojati samo u interakciji s građanima, kroz participaciju i međusobnu komunikaciju i nikad bez transparentnosti.

Pristupačnost u lokalnoj samoupravi podrazumijeva prije svega interakciju između jedinice lokalne samouprave i građana, odnosno neposredno učestvovanje građana. Ovaj se princip u mnogome prepliće s principom transparentnosti i ne bi se mogao zadovoljiti bez prethodno realizovanih politika transparentnosti. Sloboda pristupa informacijama, kao građansko pravo zagarantovano entitetskim zakonima, jedan je od zahtjeva pristupačnosti, dok određeno vrijeme za održavanje konsultacija s građanima te različiti mehanizmi za neposredno učestvovanje, poput referenduma, građanske inicijative, zborova građana, linije za podnošenje pritužbi i prijedloga i sl., također predstavljaju izraz pristupačnosti. Jedinica lokalne samouprave dužna je biti pristupačna i obezbijediti mehanizme kojima će građanima biti omogućeno neposredno učestvovanje, informisanje i uticanje.

U današnjem vremenu nije dovoljno biti pristupačan starim mehanizmima traženja i dobivanja informacija nakon nekoliko dana. To ne samo da je prevaziđena i građanima odbojna metoda, nego je i metoda koja uzima radno vrijeme uposlenika u administraciji, a samim tim i cijenom radnog sata značajno košta građane. Otvorena lokalna zajednica mora proaktivno komunicirati i jasno nuditi informacije građanima na pregledan, lako i brzo dostupan način, pogotovo imajući u vidu mogućnosti novih tehnologija.

Integritet u lokalnim samoupravama podrazumijeva da su jedinice lokalne samouprave razvile potrebne antikoruptionske mehanizme i određenu vrstu unutrašnje i vanjske kontrole svoga rada. To pretpostavlja određene aktivnosti koje provodi jedinica lokalne samouprave s ciljem razvijanja svijesti o važnosti prevencije i sprečavanja sukoba interesa u opštinskim i gradskim administracijama, ali i da je obezbijedila mehanizme putem kojih je građanima omogućeno podnošenje žalbi na rad lokalne administracije. Veoma je bitno da su ti mehanizmi adekvatni u smislu jasnosti, jednostavnosti i dostupnosti građanima. Jedinice lokalne samouprave moraju imati usvojene antikoruptionske politike u službenoj formi, odnosno

formi dokumenta, moraju imati dostupne i jasne vodiče za građane koji žele provjeriti rad administracije ili se na nju žaliti, izraziti svoju zabrinutost, sugerisati.

U Bosni i Hercegovini, kao "mladoj demokratiji", potrebno je raditi na podizanju svijesti i odgovornosti, ali kako kod građana, tako i kod službenika, odnosno kod administracije jedinica lokalne samouprave.

Učinkovitost u jedinicama lokalne samouprave u BiH podrazumijeva da jedinice lokalne samouprave provode monitoring i evaluaciju svog rada, da imaju u skladu sa zakonskom obavezom uspostavljene procedure redovnog godišnjeg izvještavanja opštinskih / gradskih vijeća (od strane načelnika/gradonačelnika), zatim izvještavanja o radu opštinskih / gradskih vijeća, izvještavanja o izvršenju budžeta te o provedbi usvojenih strateških planova, da imaju kreirane dokumente iz oblasti razvojnih strategija, te da postoje precizni indikatori učinka koji se koriste prilikom izrade godišnjih programa rada. Najveći nedostatak u ovim strateškim, ali i drugim dokumentima u BiH veoma često je nemjerljivost, nepostojanje standarda i samim tim nemogućnost adekvatnog ocjenjivanja učinkovitosti i uspjeha realizacije zacrtanih ciljeva.

Nijedan princip otvorenosti ne može na zadovoljavajući način biti ostvaren ako i ostali principi nisu zadovoljeni – nije moguće provoditi antikoruptionske politike ako nije zadovoljen princip transparentnosti, nema učinkovitosti bez integriteta, integriteta bez pristupačnosti, uključivosti bez javnosti itd. Upravo zbog toga procjena otvorenosti u lokalnim samoupravama uvijek podrazumijeva mjerenje indikatora iz sva četiri osnovna principa otvorenosti.

Kada je u pitanju svjesnost javnosti o važnosti ove teme – stiče se dojam da zbog stalne diskusije u javnom prostoru o transparentnosti, otvorenosti, korupciji i sl. stanovništvo, ali i donosioci odluka znaju mnogo o tome, ali iskustva govore drugačije. To pokazuje da postoji potreba daljnje edukacije mladih vijećnika i političkih aktivista o politikama otvorenosti, o njenim osnovnim pojmovima i prije svega o preporukama za poboljšanje stanja, te svakako potreba za međusobnom razmjenom dobrih praksi.¹

¹ Za više podataka o anketi u vezi s ovom temom možete kontaktirati autora.

4.

OTVORENOST U LOKALNIM SAMOUPRAVAMA U BIH

Istraživanja otvorenosti u lokalnim samoupravama u BiH vrlo rijetko obavljaju domaće institucije koje bi eventualnim monitoringom htjele provjeriti vlastiti napredak u toj oblasti, ali zahvaljujući istraživanjima nevladinih organizacija mogu se donijeti određene ocjene, dok smo zahvaljujući njihovom periodičnom ponavljanju u mogućnosti ustanoviti i određene trendove.

U istraživanju koje je u 2018. godini provelo udruženje građana "Zašto ne", zajedno sa članicama regionalne mreže *ActionSEE*, u okviru projekta *Regionalni indeks otvorenosti*, lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini u 2018. godini ispunjavaju nešto više od četvrtine postavljenih indikatora otvorenosti (33,60 %), što predstavlja rast od oko 6 % u odnosu na 2017. godinu. Konkretno istraživanje je provedeno u šest zemalja zapadnog Balkana: Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji, Albaniji i Kosovu. Ovo istraživanje je treća godina mjerenja otvorenosti i može se zaključiti da se stepen otvorenosti minimalno povećava u svim zemljama osim jedne, u kojoj se smanjuje. U odnosu na rezultate iz prethodne godine najznačajniji napredak postignut je na Kosovu (40,57 %) s povećanjem od 17,08 %, Bosna i Hercegovina (33,57 %) na trećem je mjestu po napretku – uz poboljšanje za 6,41 %, dok je pogoršanje od 7,11 % izmjereno u Srbiji (31,6 %).

U izvještaju o provedenim istraživanjima autorice Selma Aščerić i Mila Josifovska ističu princip "pristupačnosti" u kojem je, s 26,84 % ispunjenih indikatora, postignut najslabiji napredak.

Nezadovoljavajuće je stanje i kada je riječ o principu transparentnosti, posebno kada je u pitanju pristup informacijama, jer najčešće izostaju podaci o osobama odgovornim za pristup informacijama od javnog značaja dostupni na web-stranici, te ažurirani ZOSPI vodiči (*Zakon o slobodi pristupa informacijama*), koji se objavljuju godišnje, ili poseban odjeljak za relevantne informacije o ZOSPI-ju na njihovim web-stranicama. Autorice ističu i problem izostanka provođenja treninga iz oblasti pristupa javnim informacijama. U odnosu na prethodne godine ostvareno je neznatno poboljšanje u interakciji s građanima u dijelu komunikacije putem računa na društvenim mrežama i u pružanju određenih e-usluga. U izvještaju se izražava zabrinutost zbog

pojave koja je zajednička svim zemljama u kojima je vršeno istraživanje – jedinice lokalne samouprave, bez obzira na zakonsku obavezu, ne shvataju ozbiljno svoje opredjeljenje za strateško upravljanje institucijama. Iako se razvijaju godišnji programi rada i usvajaju izvještaji o radu opština/skupština/gradova i načelnika/gradonačelnika, nedostaje upotreba jasnih pokazatelja uspješnosti. Stiče se dojam da se ovi dokumenti usvajaju samo "pro forme", a ne zbog istinske opredijeljenosti za strateški pristup.

Napredak u lokalnim samoupravama na zapadnom Balkanu postignut je kada se radi o principu integriteta (7,7 %) poboljšanjem interakcije između institucija i građana, što, po mišljenju autorica izvještaja, pokazuje da postoji potencijal za transformaciju postojećih odnosa između jedinica lokalne samouprave i građana kojim je moguće postepeno vraćati povjerenje građana. Nije bilo napretka u izgradnji kapaciteta državnih službenika na temama vezanim za sukob interesa, sprečavanje korupcije i prijavljivanja "zviždača" u slučaju nepravilnosti.

Princip transparentnosti također je napredovao (5,91 %), prvenstveno u dijelu pravovremene pripreme i puštanja u javne rasprave nacрта budžeta, te njegove objave na web-stranici, međutim, stanje se ne može ocijeniti zadovoljavajućim, posebno u pogledu razumljivosti objavljenih dokumenata, broja jedinica lokalnih samouprava koje ne ažuriraju web-stranice, otvorenosti formata (*open data document*), tehničke potkapacitiranosti administracije i sl. Neki vid javnih konsultacija u vezi s budžetom obavilo je u 2018. godini nešto više od 50 % jedinica lokalne samouprave, dok "budžet za građane" praktikuje samo nekoliko opština/gradova u BiH. Budžetska transparentnost lokalne samouprave u BiH zadovoljena je u procentu od 38 %. Preporučuje se objavljivanje dokumenata poput strategija, procedura i politika jedinica lokalne samouprave, godišnjih programa rada i izvještaja o radu jedinica lokalnih samouprava i načelnika/gradonačelnika, zatim informacija poput plata javnih službenika, dionica javnih preduzeća na lokalnom nivou, informacija o prodaji ili zakupu imovine, te audio i video zapisa sa sjednica vijeća i skupština. Određeni podaci i informacije o pozicijama i funkcijama državnih službenika te biografije načelnika/gradonačelnika dostupni su javnosti u 70 % istraživanih jedinica lokalne samouprave

i s obzirom na taj indikator ostvaren je značajan napredak u odnosu na prethodne godine. Najbolji rezultat u pogledu principa transparentnosti ostvarili su Opština Gradačac (65 %) i Grad Visoko (60 %), dok su najlošiji rezultat ostvarile opštine Kupres i Istočni Mostar. Objavljivanje godišnjih programa rada u 2018. u BiH je prakticalovalo 22 % istraživanih jedinica lokalne samouprave, dok je podatke u vezi s javnim nabavkama objavilo 37 % opština/gradova. Ugovore s izabranim ponuđačima objavilo je tek 5 % jedinica, i to ne uvijek u cijelosti, što utiče na ocjenu zadovoljenja principa transparentnosti i integriteta.

Istraživanje otvorenosti lokalnih samouprava u Bosni i Hercegovini obuhvatilo je 36 jedinica lokalne samouprave i pokazalo stepen uspješnosti od 33,6 %. Mogu se primijetiti i neke kritične prepreke svojstvene većini istraživanih jedinica lokalne samouprave. (Aščerić, Josifovska, *Otvorenost lokalnih samouprava u BiH – Preporuke za unapređenje stanja*).

5.

TRANSPARENTNOST U GLAVNIM GRADOVIMA EVROPE

Tokom 2018. godine *Transparency International* je proveo istraživanje transparentnosti u 26 glavnih gradova u Evropi, koristeći 14 indikatora koji, iako su kreirani za mjerenje transparentnosti, doprinose i procjeni otvorenosti u tim gradovima. Zanimljivo je da nijedan grad nema savršen rezultat, odnosno nijedan grad nije ostvario najbolji rezultat u odnosu na svaki od indikatora, što ustvari potvrđuje potrebu za razmjenom dobrih praksi između evropskih gradova. Kada je u pitanju pravni okvir, on je u kontekstu transparentnosti često kvalitetniji u tzv. "mladim demokratijama" nego što je to pravni okvir u tzv. "starim demokratijama", što proizlazi iz činjenice da su njihovi ("mlade demokratije") ustavi i zakoni pisani u novije vrijeme i često uz mentorstvo Evropske unije i sličnih institucija. Pa tako npr. Priština (Kosovo) ima razvijenije mehanizme za postizanje transparentnosti nego npr. Atina (Grčka).

Prema rezultatima istraživanja Sarajevo se nalazi u kategoriji loše ocijenjenih gradova, uz najlošije ocijenjene Beograd i Yerevan, te Stockholm, Atinu i Chisinau. U kategoriji najbolje ocijenjenih gradova su Madrid, Priština, Prag, Tallin, Kiyv i Vilnius. (*Access to information in European capital cities*)

Istraživanje je ustvari bazirano na analizi sadržaja zvaničnih web-stranica i s obzirom na utvrđene istraživačke indikatore može poslužiti gradskim vijećnicima u Sarajevu, ali i onima u drugim gradovima i opštinama da, koristeći spomenute indikatore, vlastitim istraživanjima i dalje inicijativama poboljšaju transparentnost u lokalnim samoupravama u kojima politički djeluju.

Neka od pitanja koja je istraživanje utvrdilo ticala su se poziva za izvođenje javnih radova ili pružanje drugih usluga i njihove dostupnosti na zvaničnoj web-stranici. Taj indikator gradska administracija u Sarajevu je zadovoljila. Negativno je ocijenjena loša praksa po kojoj dokument budžeta u 2018. godini nije objavljen na web-stranici i po ovome je Sarajevo jedini istraživani grad koji je ocijenjen negativno. Dobru praksu objavljivanja izvještaja o izvršenju budžeta sarajevska administracija zadovoljila je djelimično, budući da objavljuje samo polugodišnji izvještaj za prvu polovinu godine. Na zvaničnoj web-stranici postoji neka vrsta izvještaja sa sjednica Gradskog vijeća, tako da je ovaj kriterij djelimično zadovoljen. Sarajevo je zadovoljilo i indikator da li je javnosti dostupan

rezultat javnih tendera (naziv pobjednika, datumi, cijena itd.). Imena gradskih vijećnika i osnovni podaci za kontakt (broj telefona ili adresa elektronske pošte) dostupni su javnosti putem zvanične web-stranice. Negativno je ocijenjeno odsustvo prakse javnog objavljivanja podataka o visini finansijskih primanja gradonačelnika i gradskih vijećnika, a isti je slučaj i sa činjenicom da na zvaničnoj web-stranici nije objavljen etički kodeks ponašanja izabranih predstavnika u Gradskom vijeću. Gradska uprava na svojoj web-stranici ne objavljuje ugovore koje potpisuje, iako je to preporučena praksa u većini evropskih glavnih gradova. Sarajevska gradska administracija ne zadovoljava ni kriterij po kojem je potrebno na zvaničnoj web-stranici objavljivati pojedinačne rezultate glasanja na sjednicama Gradskog vijeća. Pohvalno je što je određena vrsta kalendara aktivnosti gradonačelnika dostupna javnosti putem web-stranice. Sarajevo se nalazi u kategoriji negativno ocijenjenih gradova po kriteriju dostupnosti informacija i izjava o ličnoj imovini gradonačelnika i gradskih vijećnika. Ne iznenađuje ni negativna ocjena o javnosti tzv. registra lobiranja, s obzirom na neuređenost oblasti lobiranja u bh. političkom sistemu.

Zadovoljenje svakog od spomenutih indikatora ne iziskuje značajna finansijska sredstva ni nedostižne tehničke pretpostavke, zbog čega iznenađuje tako slaba transparentnost u Sarajevu i drugim glavnim gradovima u postkomunističkim zemljama. Bolje zadovoljenje ovih indikatora trebalo bi biti zajedničko opredjeljenje svih onih koji su svjesni važnosti transparentnosti i otvorenosti kao imperativnog uslova za demokratsko društvo, a posebno mladih ljudi koji bolje prepoznaju značaj komunikacije putem elektronskih kanala u savremenom digitalnom dobu.

6.

POZITIVAN PRIMJER IZ GRADA RIJEKE – „BUDI (OTVOREN) KAO RIJEKA!“

Kao što je već naglašeno, s razvojem novih tehnologija i opštom digitalizacijom u društvu stvoreni su novi veoma pristupačni, efektivni i ne preskupi instrumenti za poboljšanje otvorenosti u lokalnim samoupravama. Prethodno preneseno istraživanje otvorenosti u glavnim gradovima bazirano je na analizi službenih web-stranica lokalnih samouprava, što samo po sebi izražava koliko je ustvari komunikacija javne uprave s građanima putem web-platforni značajna u kontekstu postizanja zadovoljavajućeg stepena (prije svega) transparentnosti.

Grad Rijeka u Republici Hrvatskoj jedan je od najotvorenijih gradova u regiji, a njegova službena web-stranica najbolji primjer postignute transparentnosti i pristupačnosti. Do stranice je vrlo jednostavno doći – ukucavanjem riječi *rijeka.hr*, a njezino ažuriranje je kontinuirano. Moguće ju je koristiti na tri jezika – hrvatskome, engleskom i talijanskom, što izražava i odnos prema talijanskoj etničkoj manjini. Na stranici se nalaze osnovni podaci o gradonačelniku, uključujući i biografske podatke, podatke za kontakt, informacije o ovlaštenjima i izvještaje o radu. Također je dostupna i poveznica do njegove službene web-stranice.

Kada su u pitanju informacije o gradskom vijeću, na stranici je objavljen njegov sastav, klubovi, finansijski izvještaji za svakog vijećnika pojedinačno, vijećnička pitanja, djelokrug rada, poslovnik o radu i drugi dokumenti koji uređuju rad vijeća, dnevni redovi sjednica i pripadajući materijali, radna tijela vijeća, videosnimci sjednica itd.

S obzirom na to da Grad Rijeka transparentnost smatra jednim od najjačih instrumenata u borbi protiv korupcije i sukoba interesa, na stranici je objavljen i službeni dokument *Strategije suzbijanja korupcije*, te velika količina različitih dokumenata, akata, odluka, zaključaka i planova. Također je objavljeno i ime osobe zadužene za nepravilnosti koja zaprima obavijesti o nepravilnostima i sumnjama na prevaru i može samostalno djelovati na njihovom suzbijanju (u skladu sa *Zakonom o sustavu unutarnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru*).

U rubrici *Aktivno građanstvo* nalaze se informacije o različitim modelima uključivanja građana u proces donošenja odluka, kreiranje budžeta i praćenja rada jedinice lokalne samouprave.

Posebna transparentnost razvijena je u oblasti javnih nabavki, pa su u toj rubrici pored pravnoga i zakonskog okvira i *Pravilnika o planu nabavki* objavljeni i godišnji plan nabavki po kategorijama (velike vrijednosti, male vrijednosti, vrijednosti ispod zakonskog praga), registar ugovora i popis gospodarskih subjekata s kojima je Grad u određenom odnosu.

U rubrici e-konsultacije vrši se savjetovanje s javnošću o onim nacrtima akata čijim se donošenjem ili izmjenama neposredno ostvaruju potrebe građana. Uza svaki nacrt dokumenta o kojem se provodi savjetovanje sa zainteresovanom javnošću objavljuju se i razlozi donošenja akta ili njegovih izmjena te ciljevi koji se žele postići. O svakom provedenom savjetovanju objavljuje se izvještaj iz kojeg se vidi koje sugestije i prijedlozi građana su usvojeni, a koji ne. Objavljen je i plan savjetovanja.

Izuzetna transparentnost postignuta je i u oblasti pristupa informacijama, a na web-stranici je dostupan i e-formular za zahtjeve, zatim vodič kroz načine ostvarivanja prava na pristup informacijama, mogućnost izjavljivanja žalbi, ponovna upotreba informacija, dopuna i ispravka informacija te godišnji izvještaj o provedbi *Zakona o pravu na pristup informacijama*. Javno je objavljeno ime uz kontakt podatke službenika za informisanje.

Posebna pažnja posvećena je budžetima, odnosno proračunima, planiranim izdacima i rashodima Grada Rijeke. Grad Rijeka razvio je tri modela participativnog budžetiranja: *Male komunalne akcije* (komunalni prioriteti obuhvaćaju manje komunalne radove na područjima mjesnih odbora koji se provode prema prijedlozima građana, s ciljem podizanja kvalitete življenja građana); *Riječki program lokalnog partnerstva* (program koji omogućava da se neposrednim sudjelovanjem građana, udruga i mjesnih odbora u saradnji s Gradom Rijekom brže i ekonomičnije riješi dio potreba stanovnika uređenjem manjih javnih površina – dječija igrališta, drvoredi, neuređene zelene površine, manje divlje deponije itd.) i *Edukativna proračunska igra – Proračun(ajme)* (edukativna proračunska igra u kojoj građani, osim upoznavanja sa stavkama aktualnog proračuna, mogu birati projekte koje bi željeli realizirati, a koji se ne nalaze u postojećem proračunu).

Također, svoje prijedloge vezane za proračun građani mogu slati putem *online* obrasca ili koristeći obrazac iz *Proračuna u malom* koji mogu slati poštom.

Analiza službene web-stranice Grada Rijeke nudi još veliki broj kreativnih rješenja za bolju komunikaciju s građanima, za njihovo aktivno uključivanje u procese odlučivanja i njihovu edukaciju. Svakako preporučujemo posjetu!

7.

PREPORUKE

Na osnovu pravnog okvira za postizanje otvorenosti u lokalnim samoupravama te nakon što uzmemo u obzir u ovom radu prenesena istraživanja, vrlo je lako zaključiti da prostora za političko djelovanje u pravcu postizanja otvorene vlasti ima i da aktivnosti koje se mogu poduzeti ne iziskuju značajna finansijska sredstva ni nedostižne tehničke pretpostavke. S obzirom na međusobnu povezanost svakoga od četiri indikatora otvorenosti sigurno je da zadovoljenjem jednog stvaramo preduslove za bolje zadovoljenje ostalih indikatora. Zadovoljavajuća transparentnost, kao temeljni princip otvorene vlasti, može se postići samo proaktivnim pristupom, sve s ciljem jačanja povjerenja građana u rad lokalnih samouprava te iz tog povjerenja postizanje veće pristupačnosti, integriteta i učinkovitosti. Zato je najprije potrebno insistirati na realizaciji inicijativa u vezi s transparentnošću.

Krenimo s web-stranicom:

- Uz svijest da živimo u digitalno doba i na osnovu podataka o broju korisnika interneta u BiH, više je nego opravdano insistirati da svaka jedinica lokalne samouprave kreira zvaničnu web-stranicu i organizuje njeno redovno ažuriranje.
- Zvanična web-stranica jedinice lokalne samouprave treba omogućiti dvosmjernu komunikaciju, odnosno koristiti administraciji za proaktivno objavljivanje informacija ali i ponuditi rubriku preko koje će se građani obraćati pitanjima, prijedlozima i pritužbama.
- Zvanična web-stranica treba imati rubriku "najčešće postavljena pitanja", preko koje će građani dobiti odgovore na pitanja koja zanimaju najveći broj ljudi.
- Na zvaničnoj web-stranici potrebno je objaviti javnosti najznačajnije dokumente, poput: statuta lokalne samouprave, nacрта i prijedloga budžeta, godišnjeg i polugodišnjeg izvještaja o izvršenju budžeta, razvojnih strateških dokumenata, godišnjih planova rada, javnih poziva, konkursa i tendera (uz podatke o javnim nabavkama – naziv izabranog ponuđača, rok realizacije, opis poslova, cijena, ugovor, izvještaj nadzornog organa i sl.), godišnjih planova javnih nabavki i koncesija, spiskova zaposlenih i sistematizaciju poslova u jedinici lokalne samouprave, spiskova izabраних predstavnika uz

njihove osnovne podatke za kontakt, imovinskih kartona izabраних predstavnika i načelnika/gradonačelnika, iznosa finansijskih primanja koja izabrani predstavnici i načelnici/gradonačelnici ostvaruju na osnovu rada u jedinici lokalne samouprave, biografija načelnika/gradonačelnika, planskih rasporeda najvažnijih aktivnosti načelnika/gradonačelnika, izvještaja sa sjednica kolegija i vijeća/skupštine s rezultatima glasanja i taksativno pobrojanim tačkama dnevnog reda, vijećničkih inicijativa i pitanja, izvještaja o realizaciji programa rada vijeća/skupština, izvještaja o radu načelnika/gradonačelnika, etičkog kodeksa ponašanja, spiskova dobitnika stipendija, spiskova dobitnika jednokratne pomoći i poticaja (finansijske i druge), spiskova članova opštinskih komisija/stalnih radnih tijela (uz opis ingerencija), imena odgovornih osobe za davanje odgovora *po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama*, vodiča kroz ZOSPI, rasporeda javnih konsultacija, izvještaja s javnih konsultacija, izvještaja o prodaji ili zakupu zemljišta i poslovnih prostora u vlasništvu jedinice lokalne samouprave, godišnjih pregleda stanja imovine lokalnih javnih preduzeća, revizorskih izvještaja, regulacionih planova itd.

S obzirom na konstelaciju odnosa u opštinskim/gradskim vijećima/skupštinama svaki vijećnik bi trebalo da procijeni da li inicirati objavu svih preporučenih dokumenata kroz jednu ili više inicijativa. Preporuka je da se te aktivnosti provode kontinuirano i kroz više inicijativa, uz pripadajuću promociju javnog zagovaranja za svaku od inicijativa.

Većina dokumenata za koje se preporučuje javna objava na web-stranici po svom tipu je jednokratna, odnosno ne zahtijeva često ažuriranje i dodatni angažman službenika, pa se njihovim objavljivanjem ustvari direktno umanjuje broj zahtjeva za slobodan pristup informacijama i trošenje resursa za njihovu obradu. Na kraju krajeva – proaktivna transparentnost u radu javnih institucija na svim nivoima vlasti u skladu je s prihvaćenim standardima *Partnerstva za otvorenu vlast (Open Government Partnership)* i obaveza po *Akcijском planu za provođenje strategije za borbu protiv korupcije*. Realizacijom ovakvih aktivnosti povećava se transparentnost i otvorenost, čime se i ograničava prostor za pogrešne interpretacije i rast nepovjerenja prema institucijama.

Prema usvojenim preporukama na nivou BiH, da bi se ispunili principi proaktivnosti prilikom javnih objava dokumenata na zvaničnim web-stranicama – ti materijali treba da ispunjavaju sljedeće standarde:

- *tačnost* (istinite informacije koje odgovaraju stvarnosti);
- *blagovremenost* (objava u najbližem mogućem roku od trenutka događanja);
- *provjerljivost* (mogućnost provjere informacija iz dopunskog izvora);
- *redovno ažuriranje* (blagovremena objava promjena u informaciji);
- *strukturiranost* (uređenost informacijskih cjelina);
- *pretraživost* (objava u mašinski čitljivim formatima i pod asocijativnim naslovom);
- *uporedivost* (mogućnost poređenja informacija iz više istovrsnih dokumenata);
- *dostupnost bez korištenja specijaliziranih softverskih alata i licenci*;
- *dostupnost različitim kanalima komunikacije bez vremenskog ograničenja*.

(Pravo javnosti da zna. Politika proaktivne transparentnosti u javnoj upravi u BiH)

Osim zvanične web-stranice, jedinica lokalne samouprave treba koristiti i druge kanale komunikacije kojima će informisati građane i uključiti ih u proces donošenja odluka:

- Potrebno je otvoriti zvanične FB naloge za jedinicu lokalne samouprave i sve mjesne zajednice pojedinačno (informacije koje se objavljuju treba da budu u skladu s planom objavljivanja koji treba usvojiti opštinska komisija u čijoj je ingerenciji informisanje).
- Informacije objavljivati i putem opštinskih informativnih biltena koji će se distribuirati građanima preko mjesnih zajednica.
- S obzirom na čestu pojavu zloupotreba web-stranice, opštinskog informativnog biltena i FB naloga za propagandu i političku promociju načelnika/ gradonačelnika potrebno je kroz politički dogovor da predsjednik komisije u čijoj je nadležnosti informisanje bude iz reda opozicionih vijećnika, te da se putem te opštinske komisije analizira sadržaj koji se objavljuje kroz spomenute kanale komunikacije, a o čemu bi se u formi godišnjeg izvještaja diskutovalo na sjednicama vijeća/ skupština, sve u cilju istinitog informisanja.
- Donijeti odluku vijeća/skupštine po kojoj je služba vijeća/ skupštine dužna prikupiti sve primjedbe, prijedloge i žalbe građana upućene preko različitih kanala komunikacije, a u vezi s radom jedinice lokalne samouprave ili s problemima koje prepoznaju u svom okruženju, te ih u

formi informacije pripremiti jednom godišnje za sjednicu vijeća/skupštine.

- Insistirati na provođenje zakonske obaveze pismenog izvještavanja o radu načelnika/gradonačelnika (primijećeno je da su ti izvještaji većinom usmeni).
- Odlukom vijeća/skupštine predvidjeti izradu "elektronske knjige odluka/akata" u kojoj bi se nalazile sve donesene odluke koje su prošle proceduru objave u Službenom listu.
- Inicirati organizovanje edukativnih treninga za administraciju koja je zadužena za informisanje.
- Inicirati kreiranje jedinstvenih adresa elektronske pošte izabranih predstavnika (ime i prezime vijećnika@ jedinstvena domena sačinjena od naziva vijeća/skupštine), tako da građani vrlo lako mogu doći do adrese vijećnika kojem se žele obratiti mejlom.
- Insistirati na tome da se svi materijali koji se objavljuju objavljuju u "open data document" formi i da su jasni i lako pretraživi.
- Inicirati kreiranje "budžeta za građane", jednostavnošću i jasnošću većini građana prilagođenog dokumenta baziranog na nacrtu, odnosno prijedlogu budžeta.
- Inicirati donošenje odluke o prenosu sjednica vijeća (putem lokalne TV ili radiostanice, putem FB *live streama* i sličnih kanala).
- Inicirati donošenje odluke o obaveznom obilježavanju svih poslovnih prostora u vlasništvu jedinice lokalne samouprave, te javnu objavu ugovora o zakupu.
- Inicirati kreiranje registra opštinske/gradske imovine, uključujući i stanove i poslovne prostore.
- Inicirati kreiranje registra zemljišta u vlasništvu jedinice lokalne samouprave i njegovu javnu objavu.
- Inicirati kreiranje registra propisa po svim oblastima kojima se bavi jedinica lokalne samouprave.
- Inicirati osnivanje kancelarije za borbu protiv korupcije, te usvajanje službenih akcionih planskih dokumenata u vezi s borbom protiv korupcije (s posebnim naglaskom na prevenciju sukoba interesa u jedinicama lokalne samouprave).
- Kreirati jasne indikatore uspješnosti na osnovu kojih će biti moguće ocjenjivati rad administracije, načelnika/ gradonačelnika i vijeća/skupština.
- Insistirati na uvođenju mjesečnog "sata za građane" – s redovnim i unaprijed najavljenim terminima objavljenim na web-stranici – na kojem će građani u razgovoru s načelnicima/gradonačelnicima, vijećnicima i pomoćnicima

načelnika/gradonačelnika biti u prilici iznijeti svoje prijedloge, primjedbe i žalbe.

- Uvesti e-konsultacije kao rubriku na zvaničnoj web-stranici (ponuditi najvažnije materijale i vremenski okvir u kojem građani mogu poslati svoje komentare).
- Djelovanjem "na terenu" i komunikacijom s građanima bilo bi dobro raditi na svijesti o dostupnim mehanizmima neposrednog učestvovanja građana kroz institucije referenduma, javnih konsultacija i sl. Veoma zanimljiv i za demokratiju značajan institut referenduma rijetko se koristi iako je njegova primjena predviđena zakonima i statutima lokalnih samouprava.
- Bilo bi korisno izraditi vodič kroz prava i obaveze građana u lokalnoj samoupravi, iz kojeg bi građani saznali koje su nadležnosti jedinica lokalne samouprave i koja su njihova prava i obaveze u odnosu na to.

Kao što je više puta naglašeno, aktivnosti koje je političkim djelovanjem u opštinskim/gradskim vijećima/skupštinama potrebno provesti ne iziskuju značajna finansijska sredstva ni nedostižne tehničke pretpostavke. Zato su politike otvorenosti posebno korisne mladim vijećnicima da bi izrazili svoju iskrenu opredijeljenost za demokratizaciju društva i uspješnom realizacijom preporučenih inicijativa promovisali vlastite kapacitete i vrijednosti.

Iako mladim vijećnicima ponekad izgleda kao da se društvo teško može popravljati na nivou lokalne samouprave, na nivou na kojem oni politički djeluju, to ne mora biti tako. Mnoge potrebne reforme treba da krenu upravo s nivoa vlasti koji je najbliži građanima, dok budućnost donosi sve veći značaj lokalnim samoupravama, opštinama i gradovima.

XIX vijek je bio vijek imperija, XX je bio vijek nacija, dok će XXI vijek biti vijek gradova – poznata je izjava Wellingtona Weba, gradonačelnika Denvera iz perioda 1991.-2003., koju Benjamin Barber prenosi u svojoj knjizi *Kad bi gradonačelnici vladali svijetom: Nefunkcionalna nacija, gradovi u usponu. (The dynamics of transparency growth)*

REFERENCE

Kako bismo znali šta rade parlamenti u BiH, podaci se moraju otvoriti:
<https://www.javnarasprava.ba/bih/News/Details?id=71&fbclid=IwAR-3RegVT5qRk1QXdhSU20NORLIs9eo6YGMm79I0EdtZj46v4XFKBqEMYM1U>.

Parlamente – otvorenost institucija zakonodavne vlasti u Bosni i Hercegovini:
<https://ba.parlamente.si/otvaranje-parlamenta/>.

Otvorenost lokalnih samouprava u BiH:
<https://zastone.ba/otvorenost-lokalnih-samouprava-u-bih/>.

Otvorene institucije – poređenja:
<http://www.otvoreneinstitucije.cdtmn.org/poredjenja.php>.

Pravo javnosti da zna – Politika proaktivne transparentnosti u javnoj upravi u BiH:
http://www.vijeceministara.gov.ba/home_right_docs/info/default.aspx?id=29703&langTag=hr-HR.

Access to information in European capital cities (TI SLOVAKIA):
<https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2019/08/Access-To-Information-In-European-Capital-Cities-report-FINAL.pdf>.

The dynamics of transparency growth (TI UKRAINE).

Zakon o principima lokalne samouprave FBiH:
<http://www.aarhus.ba/~aarhus/images/docs/fbih/05%20Zakon%20o%20prin%20lok%20samoup%20FBiH%20%2849-06%29.pdf>.

Zakon o lokalnoj samoupravi RS-a:
<https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/usvojeni-zakoni/zakon-o-lokalnoj-samoupravi-0>.

Skupština KS-a: Usvojen Nacrt zakona o lokalnoj samoupravi KS-a:
<http://ba.n1info.com/Vijesti/a358766/Skupstina-KS-Usvojen-Nacrt-zakona-o-lokalnoj-samoupravi.html>.

Dajana Bakić, Građanska inicijativa – Neposredno učešće građanki i građana u demokratskom razvoju lokalnih zajednica:
http://www.fli.ba/wp-content/uploads/2017/11/Gradjanska_inicijativa_Dajana_Bakic_2016.pdf.

O AUTORU

Samir Avdić je načelnik Odjeljenja Zemaljskog muzeja BiH. Zaposlen je kao viši kustos za tradicionalno privređivanje i saobraćajna sredstva. Profesionalno se bavi muzeološkim, naučno-istraživačkim i pedagoškim radom. Pored više različitih etnoloških izložbi autor je više edukativnih programa za djecu i mlade, te bivči član Grupe za dostupnost muzeja osobama sa invaliditetom.

Samir je vijećnik u drugom mandatu u Opštinskom vijeću Ilidža, gdje se godinama bori za veći stepen slobode pristupu informacijama, otvaranju Opštine Ilidža prema građanima i većeg učešća građana u procesima donošenja odluka.

IMPRESUM

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) Ured u Bosni i Hercegovini
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Odgovorni: dr. Peter Hurrelbrink, direktor

Tel.: +387 33 722 010

Fax: +387 33 613 505

E-mail: fes@fes.ba

www.fes.ba

DTP: Anel Ćuhara

Štampa: Amos Graf, Sarajevo

Tiraž: 300 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

352(497.6)

AVDIĆ, Samir

Otvorenost lokalnih samouprava u BiH : principi otvorenosti i primjeri dobre prakse / Samir Avdić. - Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung, FES, 2020. - 17 str. ; 30 cm. - (Demokratija i ljudska prava)

O autoru: str. [19].

ISBN 978-9926-482-04-6

COBISS.BH-ID 40406022

Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba.

Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

OTVORENOST LOKALNIH SAMOUPRAVA U BIH

Principi otvorenosti i primjeri dobre prakse

Samo one zajednice u kojima su građani kvalitetno informisani i aktivno uključeni u procese donošenja odluka mogu se smatrati otvorenim i demokratskim ljudskim zajednicama.

Da bi se postigla otvorenost u bosanskohercegovačkim lokalnim samoupravama, progresivni političari treba da najprije "osvijeste" šta otvorenost kao takva uopšte znači, zatim moraju poznavati zakonski okvir kao ambijent za njeno ostvarenje, dijagnosticirati trenutno stanje koje se mora mijenjati, upoznati primjere dobre prakse i shvatiti preporuke kao alate za sopstveni doprinos demokratizaciji društva.

Više informacija o ovoj temi pronađite na:

www.fes.ba